

IŞIK KİRLİLİĞİ VE TÜRKİYE

Enerji tasarrufu, iyi dış aydınlatmanın enerji tasarrufuna katkısı, yanlış ya da kötü dış aydınlatmanın enerji tüketimine ve geceyin yıldızlı karanlık gökyüzüne olumsuz etkileri, bütün Dünya'da olduğu gibi, ülkemizde de son yıllarda sıkça gündeme geldi; bu konuda ulusal ve uluslararası toplantılar düzenlendi. Aydınlatma Türk Milli Komitesi 23-24 Kasım 2000 ve 6-16 Eylül 2001 tarihlerinde İTÜ Taşkışla'da, Elektrik Mühendisleri Odası 28-30 Kasım 2001 tarihlerinde Aydınlatma Kongreleri yaptılar. 16 Kasım 2001 de TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi, Antalya Büyükşehir Belediyesi, Akdeniz Üniversitesi ve Çevre Girişimi Derneği tarafından Antalya Kültür Merkezi'nde ortaklaşa düzenlenen "Işık kirliliği ve karanlık gökyüzü" toplantısı yapıldı. Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Bekir Kumbul'un açtığı toplantıda:

- Antalya'dan ve diğer şehirlerimizden kötü ve (sayısı az da olsa!) iyi dış aydınlatma örnekleri gösterildi.
- Işık Kirliliği'nin ve yapay gök parlaklığının esas nedeninin cadde ve sokak aydınlatması olduğu belirtildi.
- Kötü aydınlatmanın trafik akışını ve sürücüleri olumsuz etkilediği vurgulandı.
- Armatürlerden gökyüzüne kaçan ve atmosferde saçılan ışığın yapay gök parlaklığına neden olduğu, yerleşim yerlerinden gök cisimlerini izlemenin olanaksızlaştığı açıklandı.
- Işık Kirliliği'nin insanlığı, parçası olduğu evrenden giderek daha çok soyutladığı vurgulandı.
- Ulusal Gözlemevi'nin çalışmalarının etkilenmemesi için Antalya yöresinde bundan sonra yapılacak uygulamalarda, eski armatürlerin değiştirilirken, dış aydınlatma kurlarına uyulması istendi.
- Antalya'da cadde ve sokak aydınlatmalarından uzaya kaçan ışık nedeniyle yılda 120 milyar TL de-



ğerinde elektrik enerjisi boşa gittiği, Türkiye için bu kaybın - Kasım 2001 itibarıyla - yılda yaklaşık 13 trilyon TL olduğu anlatıldı. [Bu enerji kaybı, ABD'nin DMSP (Savunma Meteoroloji Uyduları Projesi) ile elde edilen verilerinden hesaplanmıştır1.]

- Birçok ülkede Işık Kirliliğini önlemek için özel yasalar çıkarılmıştır. Ülkemizde birçok ülkeden daha önce başlatılan ve Enerji Bakanlığı'nda incelemede olan "Dış Aydınlatma Yönetmeli-

ği"nin daha fazla gecikmeden çıkarılması istendi.

Aralık 2001'de dış aydınlatmanın neden olduğu "gece gökyüzü yapay parlaklığı"nın vereni önemli bir atlas yayınlandı. Burada, DMSP uydusu gözlemlerinden P. Cinzano ve arkadaşları (İtalya) tarafından hesaplanan bu atlasın aldığımız Türkiye yapay gece gökyüzü haritasını veriyoruz. Atlasın verilen sayısal değerlere göre, Türkiye'de nüfusun %79'u, yapay gök parlaklığı doğal gece gökyüzü parlaklığından %11 daha parlak, %62 si bir kat daha parlak, %40'ı 3 kat, %15'i 9 kat daha parlak olan yerlerde yaşamakta. Bu nüfus oranları, örneğin İtalya için %100, %95, %78 ve %35 dir. Bir başka değerlendirmeye göre, Türkiye'de nüfusun %70'i aysız bir gecede, Ay'ın ilkördün evresinde oluşan parlaklıktan daha parlak gece gökyüzü altında yaşıyor. Nüfusun %25'i Samanyolu'nu gece hiç göremiyor.

Zeki Aslan

TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi

Kaynaklar

Aslan Z., S. Isobe: Türkiye'den uzaya kaçan şehir ışıkları 3.Ulusal Aydınlatma Kongresi, 23-24 Kasım 2000, İTÜ Taşkışla, İstanbul, s. 106
Cinzano P., F.Falchi, C.D. Elvidge: The first World Atlas of the artificial night sky brightness Monthly Notices of the Royal Astronomical Society, Vol 328, s.689,2001; www.lightpollution.it

